RUSKI INWALID

N° 72.

ŚRODA. 26 Marca. 1819 r.

CZYLI

WIADOMOŚCI WOJENNE.

Treść. Wiadomości Kraiowe: Królestwo Polskie. Wiadomości Zagraniczne: Niemcy. Francyia. Włochy. Rozmaitości.

WIADOMOŚCI KRAIOWE.

Królestwo Polskie.

z Warszawy, 6 Marca.

Wypis z Protokołu Szkretoryiatu Stanu Królestwa Polskiego.

Z Bożey Łaski

MY ALEXANDER I.

Cesarz Wszech Rossyy, Król Polski &c. &c. &c.

Zważywszy, iż zwiedzanie i mieyscowa rewizyia, którey Namiestnik Nasz do władz Administracyynych, używa, zaprowadzona do magistratur sądowych, w sposobie nieubliżaiącym niepodległości sądownictwa, konstytucyią Królestwa zawarowaney, może zbawienne dla kraiu przynieść korzyści; po wysłuchaniu zdań ogólnego zgromadzenia Rady Stanu, postanowilismy i stanowiemy:

Artykuł 1. Namiestnik Nasz, w miarę potrzeby, i w czasie przez siebie uznanym, wysyłać będzie osoby, zaufania godne, i z biegiem sądownictwa oswoione, na obiazd i odwiedzanie sądowych wszelakiego rodzaiu magistratur, w całem Królestwie Polskiem.

Art: 2. Osoby takowe czyli wizytatorowie zaymować się będą iedynie, śledzeniem tego wszystkiego, co się tycze Administracyi sądownictwa, pilności, i sprawowania się w urzędowaniu osób, magistratury sądowe składaiących, iako też wszelkich innych urzędników, officyalistów, i obrońców sądowych; dostrzegać będą regularności posiedzeń, bezpieczeństwa depozytów, archiwów i kancellaryi aktów publicznych; porządku i bezpieczeństwa więzień i domów poprawy, sądownictwa kryminalnego i policyynego; oraz dozorować będą scisłego zachowania statutu organicznego, dla powyżey wspomnionych instancyy przepisać się maiącego.

Art: 3. Wizytatorowie mieszać się nigdy, i w żadnym przypadku nie będą mogli do wyrokowania sądów w sprawach, i pod odpowiedzialnością nie będą mogli dozwalać sobie iakiego bądź wpływu na wolność i niepodległość zdań sędziów; w czem, każdemu z nich, szczególna instrukcyia oznaczy stosownie do ninieyszego i poprzedzaiącego artykułu, zakres i prawidło.

Art: 4. W przypadku dostrzeżonych nieregularności w przedmiotach w artykule 2 wyrażonych, wizytator trwaiącego porządku swoią powagą ani tamować, ani zmieniać nie będzie mógł, lecz iedynie dostrzeżenia i uwagi swoie, rapportem Namiestnikowi Naszemu przedstawi, który, ieżeli doniesienie uzna słusznem, i zaradzenie koniecznem, potrzebne ku temu środki przedsięwziąć Kommissyi Sprawiedliwości zaleci.

Art: 5. Wizytatorowie mogą przyymować skargi, czy to od prywatnych osób, czy to od urzędników, bądź przeciwko całemu składowi sądu, bądź przeciwko osobom i officyialistom sądowym; względem rzetelności takowych skarg, mieyscowych wiadomości i dowodów zasięgać, a obiaśnione dostatecznie, przy rapporcie wraz z swoią opiniią Namiestnikowi przesyłać powinni.

Art: 6. Wszelkie Magistratury, i poiedyncze osoby sądowe, każdemu z takowych wizytatorów, za okazaniem sobie wydanego mu przez Namiestnika Naszego upoważnienia (które w protokoł rewizyyny, na ten cel sporządzony, wciągnione bydź ma), winne są przyzwoitą uległość; są obowiązane okazać przed nim stan cały przedmiotów, w artykule 2 wyrażonych; na zapytanie dawać dokładne odpowiedzi, a na wszelkie dostrzeżenia, tłumaczenia, i informacyie.

Art: 7. Rewizyie odbywać się będą w chwilach wolnych od posiedzeń sądowych, bez żadnego tamowania zwykłego biegu sprawiedliwości.

Art: 8. Rewizyie przez Naszego Namiestnika zsyłane, nie uwalniaią ani Kommissyi Sprawiedliwości, ani sądów wyższych, od obowiązku zsyłania z swoiey strony, peryodycznych rewizyy, lub w każdym czasie, w którym potrzeba wymagać ich będzie.

Art: 9. Wykonanie niniejszey woli Naszey Namiestnikowi Naszemu; umieszczenie zaś iey w Dzienniku Praw, Kommissyi Sprawiedliwości zalecamy.

(*Data i podpisy iak niżey.*)

Wypis z Protokołu Sekretaryiatu Stanu Królestwa Polskiego

z Bożey Laski

Cesarz Wszech Rossyy, Król Polski.

&c. &c. &c.

Zważywszy, że przepis uchwał z dnia 14 Grudnia 1816 i 23 Grudoia 2817 r. obowiązuiący wszystkie kassy publiczne do zdawania kwartalnie rachunków Izbie Obrachunkowey, pociąga za sobą wiele trudności, oraz przyczynia zatrudnień z znacznem pomnożeniem kosztów Skarbowi publicznemu, i chcąc zaradzić temu na przyszłość, na rapport Namiestnika Naszego, postanowiliśmy i stanowiemy:

Artykuł 1. Od dnia 1 Stycznia 1819 r. przepisy Uchwał wyżey przytoczonyzh z dnia 14 Grudnia 1816 roku w artykule 17 i z dnia 23 Grudnia 1817 roku stanowiące dla wszystkich kass publicznych kwartalne składanie rachunków, mieć chcemy ściśle zachowane przez Kassy Główne Woiewódzkie Poborów i Wypłat i przez Kassy Jeneralne Poborów i Wypłat.

Art: 2. Wszystkie inne kassy publiczne i urzędy rachować się obowiązane, rachunki swe nie kwartalnie iak teraz, lecz rocznie składać będą naypóźniey w miesięcy trzy po upłynionym roku, pod warunkami w artykułach 5, 6, 7, 8, i 9, Uchwałą z dnia 13 Grudnia 1817 roku przepisanemi.

Wykonanie niniejszego postanowienia, które w Dzienniku Praw umieszczone bydź ma, Namiestnikowi Naszemu w Królestwie Polskiem polecamy.

(*Data i podpisy iak niżey.*)

Wypis z Protokołu Sekretoryatu Stanu Królestwa Polskiego.

z Bożey Łaski

Cesarza Wszech Rossyy, Król Polski

&c. &c. &.

Chcąc młodzieży doskonalącey się w naukach w Królewsko Warszawskim Uniwersytecie, iako niemniey uczniom szkoły leśney; zapewnić spobność kończenia zaczętych nauk, na przedstawienie Kommissyy Rządowych Oświecenia publicznego, oraz Przychodów i Skarbu, po wysłuchaniu zdania ogólnego zebrania Rady Stanu, postanowiliśmy i stanowiemy.

Artykuł 1. Wyłączenia od spisu woyskowego obięte w artykule 2gim Naszego postanowienia z dnia $\frac{5}{17}$ Października 1816 pod literami n. o. co do uczniów i Doktorów Wydziałów Akademicznych prawa i lekarskiego rozciągamy niniejszem do uczniów i Doktorów Wydziału Teologicznego, Filozoficznego, Nauk i Sztuk pięknych.

Art: 2. Również wyymuiemy od tegoż spisu uczniów szkoły leśney, którzy złożywszy stosownie do artykułu 8go uchwały Namiestnika Naszego z dnia 20go Stycznia roku zeszłego uroczyste przyrzeczenie, że się chcą poświęcić powołaniu leśnemu, opatrzeni zo-

staną w świadectwo Rady szkoły leśney iż przez znakomity postęp w naukach i moralne sprawowanie się mogąc się stać z czasem w temże powołaniu użytecznemi dla kraiu godni są bydź uczestnikami tego dobrodzieystwa.

Art: 3. Zastrzegamy atoli, iż przy każdorocznym spisie woyskowym liczba uczniów teyże szkoły, do wyłączenia przedstawionych, dwunastu przechodzić nie może.

Art: 4. Dopełnienie ninieyszego postanowienia, które w Dzienniku Praw ma bydź umieszczonem, Kommissiom Rządowym, w czem do którey należy, polecamy.

Dan w *Petersburgu* dnia $\frac{4}{16}$ Lutego 1819 roku.

(podpisano) ALEXANDER.

Minister Prezyduiący w Kommissyi Rządowey Wyznań Religiynych i Oświecenia publicznego.
(podp:) S. *Potocki.*
przez Cesarza i Króla
(L. S. Minister Sekretarz Stanu.
Jg. Sobolewski.
Zgodno z oryginałem.
Minister Sekretarz Stanu
(podp:) *Jg. Sobolewski.*
Zgodno z oryginałem
Radca Sekret: Stanu, Jenerał Brygady
(podpisano) *Kossecki.*
Zgodno z wypisem
Minister sprawiedliwości
W. *Sobolewski.*
Sekretarz Jeneralny
J. Hankiewicz.

W Imieniu Nayiaśnieyszego
ALEXANDRA I.
Cesarza Wszech Rossyy Króla Polskiego.
&c. &c. &c.
Xiążę Namiestnik Królewski w Radzie Stanu.

Na przedstawienie Kommissyi Rządowey Spraw Wewnętrznych i Policyi, z dnia 21 b. m. miastom *Łowiczowi* stolicy obwodu Sochaczewskiego, i *Włocławkowi* obwodu Kuiawskiego nadaiemy takie same prerogatywy, iakie w skutek Potsanowienia Naszego z dnia 30 Maia 1818 r. służą miastom stołecznym Woiewodztw; przeto Urząd municypalny w każdem z tych dwóch miast składać się będzie z Prezydenta i Radnych, których stosowną do potrzeby liczbę, Kommissyia Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policyi oznaczy.

Ninieysze postanowienie Nasze umieścić w Dzienniku praw polecamy.

Działo się w *Warszawie* na posiedzeniu Rady Administracyyney dnia 27 Lutego 1819 r.

(*Tu następuiącą podpisy.*)

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Niemcy.

z Wiednia 10 Marca.

Proby oświecania ulic gazem kwasorodu, które w dwóch tuteyszych ulicach czyniono bez przerwy od miesiąca Lipca 1818 roku, skończone były w końcu Października i zebrano wszystkie potrzebne doświadczenia w tym przedmiocie.

Doświadczenie to należycie odpowiedziało nadzieiom iakie miano w tym względzie. Nietylko 25 lamp napełnionych gazem, których użyto do oświecenia dwóch ulic, rozlewały iedna do drugiey wyrachowany stopień światła trzy razy większy od lamp napełnionych oleiem; lecz nadto zalety światła gazu i czystość blasku, potwierdziły się należycie przez te doświadczenia, i publiczność iednomyślnym głosem dała pierwszeństwo oświeceniu ulic tego rodzaiu.

Pomyślny skutek tego doświadczenia skłonił N. Cesarza do wydania rozkazu, aby mu przedstawiono proiekt urządzenia, względem oświecania takim sposobem znaczney części stolicy. Wskutek czego zwierzchność tuteysza zatrudnia się teraz wygotowaniem rzeczonego proiektu.

— Cesarstwo JchMość mieli przybyć do Padwy w dniu 27 Lutego i zatrzymać się tam przez dzień następny. Dnia pierwszego Marca mieli stanąć w Rowigo, 3 w Ferrare, a 4 w Bolooii, w dniu zas 7 przybyć do Florencyi. Nayiaśnieysi podróżni zatrzymaią się tam przez trzy tygodnie, zkąd udadzą się do Rzymu i w dniu 2 Kwietnia staną w tey stolicy, gdzie zabawią przez wielki tydzień i święto wielkonocne. Cesarz JMść odbywa tę podróż pod imieniem Hrabiego Mantuańskiego.

Powiadaią że Arcy Xiąże Karól z Xiężną małżonką swoią i starszą córką, w końcu Kwietnia wyiadą do Weilburga i zabawiątam przez dwa miesiące.

Xiąże *Metternich* niewyiechał iescze z Wiednia i ministrowie zagraniczni, czekaią na wyiazd iego aby mogli razem z nim udać

się do Włoch. Pogłoska o odmianie kierunku podróży Cesarstwa JchMość iest równie niepewną, iak i wyiazd kardynała *Consalvi* do Wenecyi.

FRANCYIA.

z Paryża, 11 Marca.

Dnia wczorayszego Król JMść przewodził radzie Ministrów, która począwszy od pierwszey, trwała do piątey z południa.

Powiadaią że *Mirza Abdul Hassan Han* poseł Perski, który tu przybył w dniu 6 b. m. będzie miał posłuchanie uroczyste u Króla JMści w dniu 15 t. m.

Popełniono niedawno straszne zabóystwo w Angers. Rzeźnik ieden zamordowawszy człowieka do którego miał nieukontentowanie, przeciął go w pół i pogrzebł niedaleko iego mieszkania, rozumieiąc się być w zupełnem bespieczństwie względem dóyscia przez policyią tey zbrodni. Wydał go pies własny. Ten albowiem bębąc przy zakopaniu zabitego, po odeyściu swoiego Pana począł tam ryć ziemię i odkopał głowę. Co postrzegła zaraz policyia i znalazłzzy właściciela psa, poznała w nim zabóycę.

Hrabia *Regnault de-St Jean d'Angely* obięty postanowieniem Królewskim z dnia 24 Lipca, przybył iuż do Paryża. Powiadaią, także, że i Pan *Arnault*, autor wielu pism drammatycznych, otrzymał podobnież wolność powrócenia do tey stolicy.

WŁOCHY.

Oczekuią tu Cesarstwa JchMość Austryiackich między 26 i 27 Marca; niewiadomo iescze czy Xięźna Parmeńska przybędzie tu także. Artysci niemieccy i innych wiele cudzoziemskich maią wystawić w czasie ziazdu Nayiasnieyszych gosci prace swoie w iedney z sal Caffarelli. W tym pałacu mieszkał niegdys Karol piąty w czasie tu swego pobytu.

ROZMAITOŚCI.

Campus Soliensis.

Z powodu przeiazdu NN. Cesarstwa Jchmość Austryiackich przez Karyntyią, niektóre gazety Niemieckie przytaczaią opis obrzędu wykonywania przysięgi dawnym Xiążętom Karyntyi. Xiążę w bogatym ubiorze z licznym orszakiem szedł do okrągłego marmurowego kamienia, stoiącego na równinie, blisko 4 mile od Klagenfurtu, i maiącego napis z XI wieku. Tam zgromadzony lud czekał na niego, a chłop z rodziny *Edlingów*, z powodu tego obrzędu nazwany Xiążęciem Glassendorf, siedząc na rzeczonym kamieniu, pytał się spostrzegłszy nadchodzącą paradę: *Ktoż to z takim przepychem przybywa?* Lud odpowiadał *Xiążę kraiu.* Pytał się znowu: *Jestże on sprawiedliwym Xiążęciem i pomnożycielem dobra naszego kraiu?—Neinaczey* (odpowiadał lud) *iest nim i będzie.* Mówił daley chłop: *Niechże ślubuie, iż nie zgwałci praw, i będzie wolał raczey uprawiać rolę tem bydłem.* To mówiąc, wskazał na chudego wołu i lichą szkapę, które niedaleko stały. Po danem w tey mierze przyrzeczeniu, oswiadczono chłopu, iż za ustąpienie swego mieysca Xiążęciu, dostanie 60 fenigów, uwolnienie od ciężarów z gruntu i domu, i suknią Xiążęcą. Poczem chłop lekko Xiążęcia w policzek uderzył. a Xiążę zamieniwszy z nim odzież, poiechał konno na pole zwane *Zeller* (*Soliensis campus*) gdzie zasiadł na krzesle z poręczami, i w ubiorze chłopskim wykonał przysięgę na zachowanie praw kraiowych, a potem odbierał nawzaiem przysięgę wiernosci i lennosci rozdawał. Gdy dom Habsburgski nabył Karyntyi, ustały zaraz te obrzędy wyiąwszy rozdawanie lennosci, przez Xiążęcia siedzącego na wspomnionem krzesle, co także trwało tylko do roku 1564. Utrzymała się atoli rodzina Edlingów, i dotąd dosiada włokę gruntu wolną od wszelkich opłat, i nazwaną Włoką Xiążęcą. Mianowany roku 1076 przez Cesarza *Henryka* Xiążęciem Karyntyi, Xiążę *Marquard*, był pierwszym, który wykonał przysięgę w sposobie wyżey opisanym. W okolicy, o którey tu iest mowa, znayduią się slady starożytnego miasta, które poczytuią za Tiburnią, i gdzie kilka sztuk pieniędzy i innych rzeczy, a między temi roku 1502 metallowy posąg woiownika znaleziono i do Salzburga posłano.

— Z Kadyx piszą, że Handel tameczny zupełnie się przybliża do upadku.

W PETERSBURGU

w drukarni woienney Głównego Sztabu JEGO CESARSKIEY MŚCI.